

I després de l'incendi del Montgó, què?

Ester Lluzar

Biòloga. Exalumna de l'IES Historiador Chabàs. Dénia

Quan arriba l'estiu sempre ens ve el temor que es pugui produir un incendi forestal. Moltes són les mesures de prevenció que hem anat adquirint per evitar que s'incendiï la muntanya. Ja no anem a fer torrades al camp, evitem encendre cap foc en dies de vent o de molta calor. Són petits costums que hem anat adquirint i que han fet que els nostres boscos cada vegada es cremen menys. Però, tot i això, sempre hi ha algun incendi forestal ací o allà que fa que ens preguntem què ha fallat o en què hem fallat. Negligència? Mala gestió forestal? Interessos econòmics?

Aquest any el Parc Natural del Montgó ha patit dos incendis forestals. Un en la vessant sud, per la zona de Jesús Pobre, i l'altre en les Planes i el Cap de Sant Antoni. Tot i que en la regió mediterrània un 9% dels incendis forestals són causats per rajos, quan es crema el Montgó és inevitable pensar que ha sigut provocat. Tots tenim en la memòria els incendis forestals que s'han produït en el Montgó, molts d'ells intencionats i que ens feien pensar que darrere d'ells hi havia certs interessos urbanístics. Incendis provocats inclús després de ser declarat Parc Natural.

El recent incendi al Cap de Sant Antoni ha fet que de nou es parle d'especulació urbanística. El projecte de construcció d'un hotel en esta zona protegida, la modificació de l'article 59 de la Llei 3/1993 forestal de la Comunitat Valenciana ha fet créixer aquesta hipòtesi entre la gent. Després d'un incendi sempre ens envaeix un sentiment de tristor, de pèrdua, d'impotència. Es repeteix molt la frase "mai més ja no veurem el Montgó verd". Però això no és del tot cert.

El bosc mediterrani està lligat als incendis forestals. Durant milers d'anys s'han anat seleccionant aquelles espècies més adaptades al medi i, en la mediterrània, als incendis forestals. Fins i tot s'ha comprovat que aquelles zones del planeta on la freqüència d'incendis era i és elevada, tenen una major biodiversitat. Aquest és el cas de la Conca Mediterrània, Austràlia, Califòrnia o Sud Àfrica. De fet, en el cas particular del Montgó, es considera un punt calent de biodiversitat (zona amb un alt nombre d'espècies i d'endemismes).

Açò no vol dir que un incendi sigui sempre una fet beneficiós per al medi. Perquè ho siga, s'han de donar una sèrie de factors: baixa intensitat i severitat de l'incendi i que les plantes estiguen en parada vegetativa (estiu/hivern). Els efectes positius a curt termini són una incorporació de nutrients al sòl i una obertura de buits que fomenta la renovació de la formació vegetal i que atrau noves espècies d'animals. Açò unit les adaptacions al foc

de la flora mediterrània faien que una zona devastada per un incendi es pogués recuperar en un curt termini de temps (pocs anys o dècades) i a més acompanyada d'un augment de la biodiversitat.

No sabem si aquest és el cas dels incendis del Montgó. La capacitat típica del bosc mediterrani és la d'incorporar ràpidament i prolíficament nous individus després d'un incendi. De fet, a la setmana d'haver-se produït l'incendi al Cap de Sant Antoni, es podia veure com els margallons (*Chamaerops humilis*) i algunes espècies de gramínies havien rebrotat, i que plantes com la cresolera (*Arisarum vulgare*) i el fenoll (*Foeniculum vulgare*) havien germinat; pel que fa als pins, tot i estar calcinats, alguns tenen les branques i els troncs vius i potser traguen fulla. Són exemples d'estratègies per a sobreviure al foc. La part subterrània del margalló (*Chamaerops humilis*) no mor. Altres plantes produeixen llavors resistents al foc. En altres casos, el foc estimula la germinació i creixement de les plàntules. En relació al pi blanc (*Pinus halepensis*), la calor estimula la dispersió de les llavors i, gràcies a la producció de resina inflamable s'accelera la combustió i les elevades temperatures fan que dispari les seves pinyes, afavorint així la seva supervivència. Tot açò és el que es coneix com plantes piròfites.

Malauradament també hi ha espècies que no sobreviuen al foc i que per tant desapareixeran.

Segons açò, en uns 30 anys la zona estarà pràcticament recuperada. El problema ve quan la freqüència d'incendis és elevada i no deixa que el bosc es recuperi al 100%, fent que baixi la biodiversitat i que minve l'extensió del bosc. De fet, en agost de 1995 ja es va produir un incendi en la zona de les planes. Per tant, no ha donat temps a que la zona afectada estigués recuperada completament. Per saber si una zona devastada pel foc es podrà recuperar o no, s'ha de tindre en compte com estava el bosc abans de l'incendi, les característiques del terreny i els impactes posteriors al foc (pastures, extracció de llenya amb maquinària pesada, trànsit excessiu de persones, etc.).

La zona cremada ara és molt fràgil. El sòl està nu i per tant exposat a l'erosió. Les pluges torrencials de la tardor poden arrossegar el banc de llavors. La circulació de maquinària pesada o el trànsit de persones per fora de les sendes podria compactar el sòl i evitar el germinat de certes espècies. També es pot afavorir la proliferació de plagues que atacarien la vegetació. Per tots aquests motius cal valorar bé com s'ha d'actuar en la zona cremada. S'aconsella esperar, valorar els danys i veure com es comporta l'ecosistema. Si després d'un temps l'ecosistema ho necessita, ja seria aconsellable la reforestació amb espè-

Fotografies d'ESTER LLUZAR

Durant milers d'anys el bosc mediterrani ha anat seleccionant aquelles espècies més adaptades al medi.

El que és més urgent és evitar l'erosió del sòl, ja que pot desaparèixer la capa fèrtil i el banc de llavors.

cies de la zona per tal de no perdre variabilitat genètica. El que és més urgent és evitar l'erosió del sòl, ja que pot desaparèixer la capa fèrtil i el banc de llavors. I el sòl és molt difícil de recuperar, ja que una vegada es perd, no és possible recuperar-lo a escala humana, sobretot en aquelles zones on els incendis són reiterats. Açò es pot evitar construint barreres transversals en les zones de major pendent utilitzant la fusta de la vegetació cremada. També cal controlar les plagues que solen atacar els arbres mig cremats que estan molt debilitats. Si es fa una tala, aquesta s'ha de fer amb molta cura, ja que, com s'ha dit abans, l'entrada de maquinària pesada pot afectar al sòl.

Són molts els factors a tenir en compte a l'hora de recuperar un ecosistema després d'haver patit un incendi. Cal seguir els consells dels professionals en la matèria. Si es segueixen tots els protocols i no es dona un incendi tan devastador abans que es recupere la zona, potser tornarem a veure el Montgó verd i amb tota la seva riquesa florística que ha fet que aquest indret tinga un valor incalculable. Però a tot açò cal sumar el factor humà que no sempre té un efecte positiu en la recuperació d'un ecosistema. Molt sovint, els interessos econòmics van per davant de la riquesa ecològica. Hem de començar a tindre consciència del valor dels nostres espais naturals i vetlar per la seva supervivència per poder gaudir-los durant molts anys.